

YUNANİSTAN'IN GERGİNLİK POLİTİKASI VE HUKUKİ ÇARPITMALAR

YÜCEL ACER

SETA | ANALİZ

HAZİRAN 2022 · SAYI 376

YUNANİSTAN'IN GERGİNLİK POLİTİKASI VE HUKUKİ ÇARPITMALAR

YÜCEL ACER

COPYRIGHT © 2022

Bu yayının tüm hakları Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları (SETA) Vakfı'na aittir. SETA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik [fotokopi, kayıt ve bilgi depolama vd.] yollarla basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Bu yayındaki fikirler tamamen yazarına aittir ve SETA Vakfı'nın yayın politikasını yansıtmayabilir.

SETA Yayınları

ISBN: 978-625-8322-01-9

Uygulama: Said Demirtaş

Baskı: Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş., İstanbul

SETA | SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI

Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara TÜRKİYE

Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90

www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı No: 41-43

34050 Eyüpsultan İstanbul TÜRKİYE

Tel: +90 212 395 11 00 | Faks: +90 212 395 11 11

SETA | Washington D.C.

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite 410

Washington D.C., 20036 USA

Tel: 202 223 98 85 | Faks: 202 223 60 99

www.setadc.org | info@setadc.org | @setadc

SETA | Berlin

Kronenstraße 1, 10117 Berlin GERMANY

berlin@setav.org

SETA | Brüksel

Avenue des Arts 6, 1000 Bruxelles BELGIUM

Tel: +32 2 313 39 41

İÇİNDEKİLER

ÖZET	7
GİRİŞ	8
EGE DENİZİ'NDE İKİLİ SORUNLAR	8
ÖNEMLİ MÜZAKERE SÜREÇLERİ	11
YUNANİSTAN'IN GERİLİMİ TIRMANDIRMA YAKLAŞIMI VE NEDENLERİ	12
YUNANİSTAN'IN TAVRI VE HUKUKİ DEĞERLENDİRMELER	15
SONUÇ	17

YAZAR HAKKINDA

YÜCEL ACER

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden Uluslararası İlişkiler lisans derecesi, Sheffield Üniversitesi'nden (İngiltere) Uluslararası Hukuk yüksek lisans derecesi, Bristol Üniversitesi'nden (İngiltere) Uluslararası Hukuk doktora derecesi almıştır. Halen Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Hukuk Anabilim Dalı'nda Milletlerarası Hukuk profesörüdür. Uzmanlık alanları uluslararası deniz hukuku, uluslararası silahlı çatışmalar hukuku ve uluslararası insan hakları hukukudur. Birçok bilimsel makalenin yanında İngiltere'de basılmış *The Aegean Maritime Disputes and International Law* (Ege Deniz Sorunları ve Uluslararası Hukuk), *Uluslararası Hukukta Saldırı Suçu, Küresel ve Bölgesel Perspektiften Türkiye'nin İltica Stratejisi ve Uluslararası Hukuk Temel Ders Kitabı* isimli kitapların da yazarıdır. ABD'de Hawaii Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde doktora sonrası çalışmalar yapmış, Kara Harp Okulu, İzmir Ekonomi Üniversitesi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi ve Atılım Üniversitesi'nde de dersler vermiştir.

ÖZET

Bu analizde Yunanistan'ın benimsediği gerilim siyasetinin arka planındaki nedenler ve bu tavrın hukuki zeminde bir karşılığı olup olmadığı incelenmektedir.

Ankara ile Atina arasında Ocak 2021'de başlayan yeni müzakere sürecine rağmen Yunan hükümetinden üst düzey bazı isimlerin yaptığı Türkiye karşıtı açıklamalarda özellikle Rusya-Ukrayna savaşının başlamasının ardından dikkat çekici bir artış yaşanmıştır. Açıklamalarda Türkiye "revizyonist", "hukuka aykırı davranan" ve "saldırgan" bir devlet gibi gösterilmeye çalışılmaktadır. Yunanistan bu iddialarını esasen Türkiye'nin özellikle Ege Denizi'ndeki sorunlu meselelere dair bazı beyanlarına ve uygulamalarına dayandırmaya çalışmaktadır. Söz konusu iddialar hukuki zeminde ele alındığında, Türkiye'nin mevcut beyanları ve eylemlerinde uzun yıllardır nispeten bir değişiklik bulunmadığı, Ankara'nın açıklamaları ve uygulamalarının hukuki gerekçelere dayandığı net biçimde görülmektedir. Yunanistan'ın Türkiye'yi "hukuka aykırı davranan devlet" olarak göstermeye ve Türkiye karşıtı algı oluşturmaya yönelik beyanları ve girişimlerinin hukuki olmaktan ziyade siyasi olduğu görülmektedir.

GİRİŞ

Türkiye ve Yunanistan'ın 2019'dan itibaren Doğu Akdeniz'de kıta sahanlığı sınırlandırılması sorunu üzerinde yaşadıkları yoğun gerginlik, 2020'nin sonlarına doğru hafiflemiş ve yerini yeni bir görüşme sürecine bırakmıştır. 2002'de başlayan ve 2016'da tıkanan istikşafı görüşmeler Ocak 2021'de "istişari görüşmeler" adı altında yeniden başlatılarak heyetler bir yıl içerisinde üç defa bir araya gelebilmiştir. Ancak söz konusu yumuşamanın iki ülke arasındaki geleneksel sorunların gerilim oluşturma potansiyelini ortadan kaldıramadığı bir kez daha görülmüştür. Başlatılan son görüşme süreci devam ederken özellikle 24 Şubat 2022'de Rusya'nın Ukrayna saldırısı sonrasında Yunanistan'ın Türkiye'yi hedef alan ithamları yeni bir gerginlik dönemine yol açmıştır. Söz konusu diyalog sürecinin devam ettiği bir aşamada iki ülke arasında yaşanan gerginlik sürecinin neden başladığının ve Yunanistan'ın Türkiye'ye yönelik ön plana çıkardığı "hukuk dışı eylemler" gerçekleştirdiğine dair suçlamalarının ne derece hukuki esaslara dayandığının sorgulanması gerekmektedir.

EGE DENİZİ'NDE İKİLİ SORUNLAR

Öteden beri Ege'de "tek sorun" yaklaşımını sürdüren ve kıta sahanlığı sınırlandırma meselesi dışında diğer sorunun varlığını kabul etmeyen Atina'nın söz konusu yaklaşımı¹ bir yana; iki ülke arasında Ege adalarına, deniz alanlarına ve hava sahasına dair çözülmesi gereken önemli sorunlar bulunmaktadır.

Kökenleri epey eskilere dayanan sorunlardan birisini Yunanistan'ın silahlandırılmaması gereken Doğu Ege adalarını silahlandırması oluşturmaktadır. Yunanistan'ın bu adalardan Rodos ve İstanköy'ü (Kos) silahlandırmaya başlaması üzerine Türkiye ilk kez 29 Haziran 1964'te, daha sonra da Limni Adası'ndaki faaliyetlerinden dolayı 2 Nisan 1969'da Yunanistan'a resmi notalar iletmıştır. Söz konusu eylemlerin bu adaların antlaşmalarla belirlenmiş olan askersizleştirilmiş/silahsızlandırılmış statülerine aykırı olduğu ve bu eylemlere son vermesi gerektiği de Yunanistan'a bildirilmiştir.² Atina 1 Temmuz 1964-10 Mayıs 1969 arasında verdiği cevabi notalarında antlaşmalara uyduğunu, söz konusu adalarda tahkimat yapmadığını, ilgili uluslararası antlaşmalara saygılı olduğunu ve yapılmakta olan çalışmaların sivil havacılık ihtiyaçları ile ilişkili olduğunu ifade etmiştir.³ Ancak Yunanistan 1974'ten sonra adaları silahlandırmaya (bu defa reddetmeden) açıkça devam

1 "Foreign Minister Nikos Dendias Interview with CNN Greece", Hellenic Republic-Ministry of Foreign Affairs, 8 Nisan 2022, <https://www.mfa.gr/en/current-affairs/statements-speeches/minister-of-foreign-affairs-nikos-dendias-interview-with-cnn-greece-08042022.html>, (Erişim tarihi: 17 Haziran 2022).

2 Şükrü Gürel, *Tarihsel Boyut İçinde Türk-Yunan İlişkileri (1821-1993)*, (Ümit Yayıncılık, Ankara: 1993), s. 69; Hüseyin Pazarıcı, *Doğu Ege Adalarının Askerden Arındırılmış Statüsü*, (Turhan Kitapevi, Ankara: 1992), s. 53-54.

3 Gürel, *Tarihsel Boyut İçinde Türk-Yunan İlişkileri (1821-1993)*, s. 69; Kamuran Gürün, *Dış İlişkiler ve Türk Politikası (1939'dan Günümüze Kadar)*, (Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara: 1983), s. 438, 446, 453.

etmiş ve eylemlerini bazı hukuki gerekçelere dayandırma gayretine girişmiştir.⁴ Yunanistan'ın silahlandırma eylemleri günümüzde de devam ederken Türkiye, tepkisinin seviyesini daha da artırarak itirazlarını sürdürmüştür.⁵

İki taraf arasında bir başka sorun, kökeni yine eski düzenlemelere dayanan Yunanistan ulusal hava sahasının genişliği meselesidir. Yunanistan Eylül 1936 tarihli 230 numaralı Kara Suları Kanunu ile kara suları genişliğini 6 deniz mili olarak belirlemişse de 1931'de Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile 10 mil olarak belirlediği ulusal hava sahası genişliğini değiştirmeden uygulamaya devam etmektedir. O tarihten bu yana Yunanistan, ana karasını ve Ege Denizi'nde bulunan tüm adalarını kapsayacak şekilde ulusal hava sahasını, kara suları genişliğinden 4 mil daha fazla uygulamaya devam etmektedir. Türkiye bu durumun uluslararası hukukun ilgili kurallarına açıkça aykırı olduğunu, Yunan ulusal hava sahasının kara sularından daha geniş uygulanmasını tanımadığını beyan ederek bu uygulamayı reddettiğini gösterir şekilde hareket etmektedir.⁶

Ege hava sahası ile ilgili bir diğer sorun Yunanistan'ın Ege Denizi'ndeki uçuş bilgi bölgesine (FIR) yaklaşımından kaynaklanmaktadır.

Ege Denizi üzerindeki FIR alanını belirleyen sınıır, Türk kara sularından başlayarak bütün Ege Denizi üzerindeki hava sahasını kapsamaktadır. Ege uluslararası hava sahasındaki FIR sorumluluğu 1952'de Yunanistan tarafından üstlenilmiştir. Türkiye, Yunanistan'ın FIR sorumluluğunu kasıtlı olarak yanlış yorumlayarak ve kötüye kullanarak⁷ Türk savaş uçaklarının Ege'de uluslararası hava sahalarındaki uçuşlarını engellemeye çalıştığını ifade ederek bu yöndeki tutumlara itiraz etmektedir.

Türkiye ve Yunanistan arasında Ege adalarına, deniz alanlarına ve hava sahasına dair çözülmesi gereken önemli sorunlar bulunmaktadır.

Yunanistan'ın itiraza konu olan benzeri bir faaliyeti de arama ve kurtarma sahaları (SAR) ile ilgilidir. Türkiye, Yunanistan'ın bu bölgelere ulusal egemenlik bölgeleri gibi baktığını ve çakışan arama kurtarma alanlarında Türkiye ile eş güdüm sağlayarak düzenlemeler yapması gerektiğini ifade etmektedir.⁸

1973'ten beri iki taraf Ege Denizi'nde kıta sahanlığı sınırlandırmasına dair bir anlaşmazlık da yaşamaktadır. 1973 sonunda Ege Denizi'ndeki kıta sahanlığı üzerinde petrol arama ruhsatlarını ilan eden Türkiye'nin ruhsat alanlarına Yunanistan itiraz etmiş, bir yandan Türkiye'yi protesto ederken diğer yandan Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK) ve Uluslararası Adalet Divanına (UAD) başvurmuştur. BMGK, iki ülkeyi aralarındaki uyuşmazlığı Birleşmiş Milletler (BM) ilkelerine uygun yöntemleri dikkate alarak

⁴ "Letter Dated 13 July 2021 from the Permanent Representative of Turkey to the United Nations Addressed to the Secretary-General", United Nation, 14 Temmuz 2021, <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N21/191/06/PDF/N2119106.pdf?OpenElement>, (Erişim tarihi: 17 Haziran 2022); ayrıca bkz. Hüseyin Pazarcı, "Ege Adalarının Hukuksal Statüsü", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, Cilt: 43, Sayı: 3, (2015).

⁵ "Letter Dated 13 July 2021 from the Permanent Representative of Turkey to the United Nations Addressed to the Secretary-General", United Nation, 14 Temmuz 2021, <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N21/191/06/PDF/N2119106.pdf?OpenElement>, (Erişim tarihi: 17 Haziran 2022); "Letter Dated 30 September 2021 from the Permanent Representative of Turkey to the United Nations Addressed to the Secretary-General", United Nation, 5 Ekim 2021, <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N21/275/89/PDF/N2127589.pdf?OpenElement>, (Erişim tarihi: 17 Haziran 2022).

⁶ "Başlıca Ege Denizi Sorunları", Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, 13 Haziran 2022, <https://www.mfa.gov.tr/baslica-ege-denizi-sorunlari.tr.mfa>, (Erişim tarihi: 17 Haziran 2022).

⁷ "Başlıca Ege Denizi Sorunları", Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, 13 Haziran 2022, <https://www.mfa.gov.tr/baslica-ege-denizi-sorunlari.tr.mfa>, (Erişim tarihi: 17 Haziran 2022).

⁸ "Başlıca Ege Denizi Sorunları".

doğrudan görüşmelerle çözmeleri tavsiyesinde bulunurken⁹ UAD, Türkiye tarafından yetkilendirilmediği gerekçesiyle davaya bakamayacağına karar vermiştir.¹⁰

Kıta sahanlığı sorununun çözümü için 1970'ler ve 1980'lerde yapılan görüşmelerde bir sonuca ulaşılamamış, 11 Kasım 1976'da kabul edilen Bern Deklarasyonu uyarınca iki ülke de Ege kıta sahanlığı ile ilgili herhangi bir girişimden veya sorunu tırmandırıcı eylemlerden kaçınma yükümlülüğünü kabul ettiklerini beyan etmiştir. Söz konusu yükümlülükler istisnai dönemler hariç çoğu kez uygulanmıştır. İstisnai dönemlerden olan Mart 1987 krizi (Mart krizi) iki ülkeyi savaşın eşiğine getirirken¹¹ sonrasında ise yeni bir diyalog süreci başlamıştır. Davos'ta bir araya gelen iki ülke başbakanları görüşmeleri sürdürme ve Ege'de görüşmeleri olumsuz şekilde etkileyecek faaliyet ve davranışlarda bulunmama yönündeki taahhütlerini yenilemiştir.¹² Davos'ta yenilenen Bern Deklarasyonu günümüzde de geçerliliğini korumaktadır. Sorun bir nevi dondurulmuş olsa da varlığını devam ettirmektedir.

İki taraf arasındaki bir başka önemli sorun, çoğunlukla Doğu Ege Denizi'ndeki nispeten büyük adaların etrafında yer alan bazı adacıklar üzerinde yaşanan egemenlik uyuşmazlıklarıdır. Söz konusu sorun ilk kez 1995'te Kardak (İkizce-İmia) Kayalıkları üzerinde yaşanan uyuşmazlıkla su yüzüne çıkmıştır. 25 Aralık 1995'te Türk tescilli bir gemi Kardak Kayalıkları'na oturduğunda geminin mürettebatı bu kayalıkların Türkiye'ye ait olduğunu

belirterek Yunan kurtarıcılardan yardım almayı reddetmiştir.¹³ Türkiye ise resmi bir beyan ile Kardak Kayalıkları'nın Türkiye egemenliği altında olduğunu ifade etmiştir.¹⁴ Yunanistan'ın buna karşı çıkmasıyla bazı adacıkların aidiyetinin çözülmesi gereken bir sorun olduğu açıkça görülmeye başlanmıştır.

Türkiye açısından Ege Denizi'nde başat öneme sahip sorunun Yunanistan'ın muhtemel kara suları genişliği sorunu olduğu söylenebilir. 1936 yılı 230 sayılı ulusal düzenlemesi ile Yunanistan, kara sularını 6 deniz mili olarak belirlemiş,¹⁵ 1970'lerin ortalarından başlayarak özellikle III. BM Deniz Hukuku Konferansı esnasında Ege Denizi'nde kara suları genişliğini 12 mile çıkarmayı planladığını beyan etmeye başlamıştır. Yunanistan 1982'de imzalanan, 14 Kasım 1994'te yürürlüğe giren ve Yunanistan'ın 1 Haziran 1995'te onayladığı Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin (BMDHS) 3. maddesini gerekçe göstererek Ege Denizi'nde kara suları genişliğini 12 deniz miline çıkaracağını ifade etmektedir. Parlamentonun onayını takiben yetki alan Yunan hükümeti¹⁶ "uygun ve ulusal çıkar açısından faydalı" bulunduğu karasuları genişliğini 12 deniz miline çıkaracağı beyanında bulunmaktadır.¹⁷

Bu tutum karşısında Türkiye, Yunanistan'ın bu yönde herhangi bir eylemini önlemeye yönelik itirazlarını yoğunlaştırmış,¹⁸ Ege

9 "Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin 395 sayılı kararı: Türkiye ile Yunanistan arasında devam eden Ege Sorunu ve kıta sahanlığı sorunları üzerine Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin 25 Ağustos 1976 yılında aldığı 395 sayılı karar. Karar sonucunda Güvenlik Konseyi, her iki ülkeye de kıta sahanlığı dahil olmak üzere Ege'ye ilişkin sorunları görüşmeler yoluyla çözümleme çağrısında bulundu."

10 *Aegean Sea Continental Shelf, Judgment*, (I.C.J. Reports: 1978), s. 3.

11 R. East, *Keesing's Contemporary Archives*, (FT Pharmaceuticals, Londra: 1987), s. 35129.

12 East, *Keesing's Contemporary Archives*, s. 35683, 36117.

13 East, *Keesing's Contemporary Archives*, s. 40923.

14 *The Report on Limnia-İmia Islets*, İkinci Baskı, (Institute of Neohellenic Research of the National Research Foundation, Atina: 1996), s. 5.

15 F. Durante, W. Rodino, (eds), *Western Europe and the Development of the Law of the Sea*, (Oceana Publications: New York: 1983), s. 15.

16 "Yunan Parlamentosu, sözleşmeyi onaylarken kara sularını genişletme yetkisini Yunan hükümetine vermiştir. Konvansiyon Yunan Parlamentosunca oybirliği ile kabul edilmiştir", BBC SWB, EE/2320 B/3, 3 Haziran 1995.

17 "The Remarks Made by A. Venizelos, the Press Minister and the Greek Government Spokesman", ET-1 TV, Athens, (Keesing's Contemporary Archives: 1995), s. 40617.

18 East, *Keesing's Contemporary Archives*, s. 34636.

Denizi'ndeki kara sularının genişletilmesinin hiçbir koşulda kabul edilmeyeceğini sıklıkla dile getirmiştir.¹⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) 8 Haziran 1995'teki oturumunda Yunanistan'ın kara sularını genişletmeye yönelik muhtemel girişimi karşısında Türkiye'nin "hayati çıkarlarının korunması ve savunulması için" Türk hükümetine askeri alanda gerekli görülebilecekler de dahil olmak üzere tüm yetkileri vermeyi oy birliğiyle kararlaştırmıştır.²⁰

ÖNEMLİ MÜZAKERE SÜREÇLERİ

Buraya kadar sayılan Türkiye'nin Ege Denizi'nde bazı adacıklar, deniz alanları ve hava sahası üzerindeki egemen haklarını doğrudan ilgilendiren sorunların çözüme kavuşturulması, Türkiye ve Yunanistan arasında uzun yıllardır yaşanan gerginliklere son verilebilmesinin olmazsa olmaz şartını oluşturmaktadır. Günümüze kadar iki ülke esasen müteaddit defalar görüşmeler gerçekleştirmiş ve diyalog sürecini (özellikle 1999 ve sonrasında) uzunca bir süre işletebilmiştir. Ocak-Şubat 2000 döneminde Yunanistan dışişleri bakanının Ankara'yı ve ardından da Türkiye dışişleri bakanının Atina'yı ziyaret etmeleri yakınlaşmayı ve iş birliğini geliştirecek alanlarda önemli anlaşmalar imzalanmasını sağlamışsa da sorunların herhangi birine çözüm getirilememiştir.

Geleneksel olarak Ege sorunlarına görüşmeler yolu ile "adil, kalıcı ve kapsamlı" çözüm bulunmasını talep eden Türkiye, Yunanistan ile 12 Mart 2002'de Ankara'da "istikşafî görüşmeler" adı altında bir görüşme süreci başlatmış, söz konusu süreç 2016'ya kadar devam ettirilerek 60 tur görüşme gerçekleştirmiştir. İstik-

şafî görüşmelerin yapıldığı dönemde Yüksek Düzeyli İşbirliği Konseyi (YDİK) gibi çeşitli mekanizmalar da geliştirilmiş ve üst düzey ziyaretlerde artış görülmüştür. YDİK toplantılarının ilki 14-15 Mayıs 2010'da Atina'da, ikincisi 4 Mart 2013'te İstanbul'da, üçüncüsü 6 Aralık 2014'te tekrar Atina'da ve dördüncüsü ise 8 Mart 2016'da İzmir'de gerçekleştirilmiştir. YDİK sürecinde bugüne kadar toplam 54 belge imzalanmış ve bu çerçevede ayrıca iş forumu toplantıları gerçekleştirilmiştir.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın 7-8 Aralık 2017'de Yunanistan'a gerçekleştirdiği resmi ziyaret iki ülke arasında devlet başkanı düzeyinde 1952'den beri yapılan ilk resmi ziyarettir.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan 7-8 Aralık 2017'de Yunanistan'a Atina ve Gümülçine'yi kapsayan resmi bir ziyaret gerçekleştirmiş ve bu ziyaret iki ülke arasında devlet başkanı düzeyinde 1952'den beri yapılan ilk resmi ziyaret olmuştur. Yunanistan Başbakanı Aleksis Çıpras ise 5 Şubat 2019'da Türkiye'ye bir çalışma ziyaretinde bulunmuştur. Yunanistan Dışişleri Bakanı Yorgos Katrugalos 21 Mart 2019'da Antalya'ya çalışma ziyareti gerçekleştirerek mevkidaşı Mevlüt Çavuşoğlu ile görüşmüştür. İki ülke Dışişleri bakanlıkları arasında bakan yardımcısı ve genel sekreter düzeyinde düzenli siyasi istişareler de gerçekleştirilmiş, 2019'daki son siyasi istişareler 12 Nisan'da Atina'da yapılmıştır.

2019-2020 arasında iki ülkenin Doğu Akdeniz'de yaşadıkları gerginlik Avrupa Birliği (AB) Konseyi dönem başkanlığını üstlenen Almanya'nın da girişimleri ile hafifletilmiş, Türkiye ve Yunanistan beş yıl aradan sonra 25 Ocak 2021'de

19 "Türk Dışişleri Bakanı Erdal İnönü'nün Beyanları", BBC SWB, EE/2415 B/7, 22 Eylül 1995.

20 BBC SWB, EE/2326 B/7, (Keesing's Contemporary Archives:1995), s. 40617.

İstanbul'da yaptıkları toplantı ile görüşme sürecini tekrar başlatmıştır. Bir sonraki görüşme 16 Mart 2021'de Atina'da ve son tur görüşme 6 Ekim 2021'de Ankara'da gerçekleştirilmiştir.

Toplantılarda hangi konuların görüşüldüğüne dair her iki taraf da resmi açıklamada bulunmazken Atina geleneksel “tek sorun” yaklaşımı temelinde yalnızca deniz alanları sınırlandırma sorunlarının görüşüldüğüne dair dolaylı açıklamalar yapmaktadır.²¹ Yunanistan tarafında içeriği dahi bu derece kısıtlanmaya çalışılan toplantılardan kayda değer bir sonuç çıkmamıştır.

YUNANİSTAN'IN GERİLİMİ TIRMANDIRMA YAKLAŞIMI VE NEDENLERİ

2021'in başlarında başlayan istişari görüşmelerin devam ettiği süreçte Yunanistan Başbakanı Kiriakos Miçotakis ve Dışişleri Bakanı Nikos Dendias, yaptıkları bazı resmi açıklamalarda ve verdikleri mülakatlarda Türkiye'yi genel olarak “hukuka aykırı davranan”, daha ziyade “gerilim oluşturmaya” ve “Yunanistan üzerinde güç kullanmaya meyilli” bir ülke olarak göstermeye gayret etmişlerdir.

24 Şubat 2022'de Rusya'nın Ukrayna'ya saldırısının başlamasından sonra Yunanistan'ın Türkiye ile ilgili resmi açıklamalarının tonunda bir yükselme gözlemlenmiştir. Bu açıklamalar ile Atina, Türkiye'nin “Yunanistan ulusal hava sahasını ihlal eden”, “Yunanistan'ı tehdit eden”, “hukuk dışı davranan”, “revizyonist” ve “AB ve NATO hedeflerine aykırı davranan” bir devlet olduğu iddialarını sıklıkla dile getirmiştir.

Yunanistan son aylarda (özellikle Nisan içerisinde) Türkiye'yi sık sık Ege Denizi'nde yerleşimin bulunduğu adalar üzerinde hava sa-

hası ihlalleri yapmakla suçlamıştır. Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Aleksandros Papaioannu 4 Mayıs'ta yaptığı bir açıklamada 27 Nisan'da Yunan ulusal hava sahasında 168 ihlal (*violation*) ve 42 üst uçuş (*overflight*) gerçekleştirildiğini; üzerlerinde üst uçuş yapılan adaların Rodos, İstanköy, Kalimnos ve Samos gibi Ege adaları olduğunu iddia etmiştir.²² Yunanistan Dışişleri Bakanlığında gelen bir diğer açıklamada da Türk savaş uçaklarının Dedeağaç'a 2,5 mil mesafeden geçerek Yunan ulusal hava sahasını ihlal ettikleri iddia edilmiştir.²³

Yunanistan Başbakanı Miçotakis Amerika Birleşik Devletleri'ne (ABD) gerçekleştirdiği ziyaret esnasında 19 Mayıs'ta Amerikan Kongresinde yaptığı konuşmada Türkiye'nin Yunan hava sahasını ihlal ettiğini öne sürerek Kongreden Türkiye'ye yapılacak muhtemel silah satışlarında bu durumları göz önünde bulundurmasını, özellikle de Türkiye'ye muhtemel F-16 satışını ima ederek alışverişin yapılmamasını talep etmiştir.²⁴

Yunanistan yine son dönemde Türkiye'nin “askeri unsurlarının güçleniyor olmasını” (*upgrade of Turkish arsenal*) bir tehdit olarak gördüğünü zira Türkiye'nin Yunanistan'a karşı bazı hususları açıkça “savaş sebebi” saydığını iddia etmeye devam etmiştir. Yunan Dışişleri Bakanı Dendias 12 Mayıs'taki beyanatında “Türkiye'nin Yunanistan'a karşı güç kullanma tehdidinde bulunduğunu ve ayrıca yasal haklarını sürekli ihlal ettiğini, bu ne-

22 “Briefing of Diplomatic Correspondents by Ministry of Foreign Affairs Spokesperson Alexandros Papaioannou”, Yunanistan Dışişleri Bakanlığı, 4 Mayıs 2022, <https://www.mfa.gr/en/current-affairs/press-briefings/briefing-of-diplomatic-correspondents-by-ministry-of-foreign-affairs-spokesperson-alexandros-papaioannou-04052022.html>, (Erişim tarihi: 17 Haziran 2022).

23 “Statement by the Ministry of Foreign Affairs Regarding the Unprecedented Violation of Greece's National Sovereignty by Turkish Fighter Aircraft Near Alexandroupolis”, Yunanistan Dışişleri Bakanlığı, 20 Mayıs 2022, <https://www.mfa.gr/en/current-affairs/statements-speeches/statement-by-the-ministry-of-foreign-affairs-regarding-the-unprecedented-violation-of-greeces-national-sovereignty-by-turkish-fighter-aircraft-near-alexandroupolis-20052022.html>, (Erişim tarihi: 17 Haziran 2022).

24 “Bize F-35 Satın, Türkiye'ye F-16 Vermeyin: Miçotakis'in ABD Ziyaretinin Hedefleri Neydi?”, Euronews Türkçe, 19 Mayıs 2022.

21 Hasan Göğüş, “İstikşafi Görüşmeler Türk-Yunan Sorunlarını Çözer mi?”, Yetkin Report, 28 Ocak 2021, <https://yetkinreport.com/2021/01/28/istiksafi-gorusmeler-turk-yunan-sorunlarini-cozer-mi>, (Erişim tarihi: 17 Haziran 2022).

denle Almanya'nın Türkiye'ye denizaltı satmasına karşı olduklarını" ifade etmiştir.²⁵

Yakın zamanlı bir başka beyanatında Dendias, Türkiye'nin, Yunanistan'ı defalarca tehdit ettiğini, Türkiye'nin silahlanmasından veya silahlandırılmasından memnun olmayacaklarını dile getirerek bu silahların kendilerine karşı kullanılabileceğini iddia etmiştir. Bu bağlamda Türkiye'ye karşı devam eden rezervlerini ABD'ye delettiklerini ifade etmiştir.²⁶ Nitekim Yunanistan dışişleri bakanı bir gazetede verdiği beyanatta, gazetecinin yeni Alman hükümetinin Türkiye'ye karşı yaklaşımının nasıl olacağı sorusuna "Almanya'nın Türkiye'nin 'saldırganlığı' karşısında pozisyon almasını bekledikleri" yanıtını vermiştir.²⁷

Yunanistan Dışişleri Bakan Yardımcısı Miltiadis Varvitsiotis, Türkiye'yi daimi bir tehdit görme anlayışı üzerinden Yunanistan hükümetinin kararlı bir silahlanma programı yürüttüğünü ve bu bağlamda Türkiye'nin "provokatif eylemleri"ne karşı fiilen hazır olmaya gayret gösterdiklerini de belirtmiştir.²⁸

25 "Minister of Foreign Affairs, Nikos Dendias' Speech at the Plenary Session of the Hellenic Parliament on the Draft Law of the Ministry of Foreign Affairs Ratification of the Second Protocol of Amendment to the MDCA", Yunanistan Dışişleri Bakanlığı, 12 Mayıs 2022, <https://www.mfa.gr/en/current-affairs/top-story/minister-of-foreign-affairs-nikos-dendias-speech-at-the-plenary-session-of-the-hellenic-parliament-on-the-draft-law-of-the-ministry-of-foreign-affairs-ratification-of-the-second-protocol-of-amendment-to-the-mdca-12052022.html>, (Erişim tarihi: 17 Haziran 2022).

26 "Minister of Foreign Affairs Nikos Dendias' Remarks at the Delphi Economic Forum VII and the Session Europe After Ukraine", Yunanistan Dışişleri Bakanlığı, 9 Nisan 2022, <https://www.mfa.gr/en/current-affairs/statements-speeches/minister-of-foreign-affairs-nikos-dendias-remarks-at-the-delphi-economic-forum-vii-and-the-session-europe-after-ukraine-09-04-2022.html>, (Erişim tarihi: 17 Haziran 2022).

27 "Minister of Foreign Affairs Nikos Dendias' Interview with 'Naftemporiki' Newspaper and Journalist Michalis Psilos", Yunanistan Dışişleri Bakanlığı, 22 Kasım 2021, <https://www.mfa.gr/en/current-affairs/statements-speeches/minister-of-foreign-affairs-nikos-dendias-interview-with-naftemporiki-newspaper-and-journalist-michalis-psilos-22112021.html>, (Erişim tarihi: 17 Haziran 2022).

28 "Alternate Minister of Foreign Affairs Miltiadis Varvitsiotis' Remarks on SKAI TV's Morning Show 'SIMERA' with Journalists Dimitris Oikonomou and Maria Anastasopoulou", Yunanistan Dışişleri Bakanlığı, 12 Ocak 2022, <https://www.mfa.gr/en/current-affairs/statements-speeches/alternate-minister-of-foreign-affairs-miltiadis-varvitsiotis-remarks-on-skai-tv-morning-show-simera-with-journalists-dimitris-oikonomou-and-maria-anastasopoulou-athens-12012022.html>, (Erişim tarihi: 17 Haziran 2022).

Yine Türkiye tehdidi algısı oluşturma amacıyla Atina, Ankara'nın "revizyonist" olduğunu ve "yeni Osmanlıcılık" politikası izlediğini iddia etmekte ve bu bağlamda Türkiye'nin sadece Yunanistan'a değil bütün bölgeye yönelik bir tehdit olduğunu dile getirmektedir. Yunanistan Dışişleri Bakanı Dendias, Türkiye'nin uzun zamandır "yeni Osmanlıcılık" politikası yürüttüğünü, Libya'daki faaliyetlerinin bunun tipik örneğini oluşturduğunu ve son yirmi yılda Afrika'da da benzeri "yayılmacı politikalar" izlediğini öne sürmüştür.²⁹

Atina, Türkiye'nin sadece Yunanistan'a değil bütün bölgeye yönelik bir tehdit olduğunu dile getirmektedir.

Dendias, Yunan Meclisindeki konuşmasında da Türkiye'yi kastederek benzeri bir şekilde "yayılmacı" bir komşu ile yüz yüze olduklarını, bunun göstergelerinin "Osmanlı ideolojisi" ve "Mavi Vatan" kavramları olduğunu iddia etmiştir.³⁰ Öte yandan Yunanistan, Doğu Ege adalarının silahlandırılmasının nedenini ise bu adaların Türkiye tehdidi altında olduğu iddiasıyla açıklamıştır.³¹

Yunanistan'ın sıklıkla tekrar ettiği bir başka söylemi ise Türkiye'nin Yunanistan'a karşı ulus-

29 "Minister of Foreign Affairs Nikos Dendias' Interview with 'Naftemporiki' Newspaper and Journalist Michalis Psilos".

30 "Minister of Foreign Affairs Nikos Dendias' Speech During the Parliamentary Debate on the 2022 Budget", Yunanistan Dışişleri Bakanlığı, 17 Kasım 2021, <https://www.mfa.gr/en/current-affairs/top-story/minister-of-foreign-affairs-nikos-dendias-speech-during-the-parliamentary-debate-on-the-2022-budget-athens-17122021.html>, (Erişim tarihi: 17 Haziran 2022).

31 "Alternate Minister of Foreign Affairs Miltiadis Varvitsiotis' Interview with 'Parapolitika 90.1' Radio Station and Journalists Christina Korai and Dimitris Takis", Yunanistan Dışişleri Bakanlığı, 11 Ocak 2022, <https://www.mfa.gr/en/current-affairs/statements-speeches/alternate-minister-of-foreign-affairs-miltiadis-varvitsiotis-interview-with-parapolitika-901-radio-station-and-journalists-christina-korai-and-dimitris-takis-11012022.html>, (Erişim tarihi: 17 Haziran 2022).

lararası hukuku hiçe sayarak hareket eden zorba bir devlet olduğu iddiasıdır. Yakın zamandaki bir beyanatında Dışişleri Bakanı Dendias, Rusya'nın Ukrayna'ya saldırısının uluslararası hukukun barışın korunmasına dair ilkelerinin ne kadar önemli olduğunu gösterdiğini, "bu durumu Türk yetkililere de iletiklerini" söyleyerek Türkiye'nin buna ihtiyacı olduğu algısını oluşturma gayretine devam etmiştir.³² Yunanistan'ın Türkiye hakkında oluşturmaya çalıştığı bu algıyı bir nevi daha da güçlendirmek adına yakın zamanlarda Türkiye'nin AB ve NATO hedefleri ile bağdaşmayan bir yaklaşım sergilediği yönündeki iddiasını dile getirmeye başladığı da görülmektedir. Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Papayoannu yakın zamanlı bir açıklamasında Türkiye'nin tam üyelik için aday bir ülke olarak AB'nin Rusya'ya yaptırım kararlarına katılması gerektiğini düşündüklerini ifade etmiştir.³³

Dışişleri Bakanı Dendias ise verdiği bir mülakatta İsveç ve Finlandiya'nın muhtemel NATO üyeliklerine çok sıcak baktıklarını vurguladıktan hemen sonra Türkiye'nin bu iki ülkeye karşı tavrının "etkileyici" (*huge impression*) olduğunu ifade ederek gerekçelerinden hiç bahsetmeden Türkiye'nin "aykırı davranan" bir ülke olduğu imajını güçlendirmeye çalışmış-

tır.³⁴ Dendias, ABD ziyaretinden sonra verdiği bir demeçte Yunanistan'ın revizyonist eğilimler sergileyerek ve NATO içinde belirsiz bir duruş benimseyerek Türkiye'nin sadece Yunanistan'a değil İttifakın birliğine ve geleceğine meydan okuduğunu ileri sürmüştür.³⁵ Dendias Türkiye'nin "tuhaf" bir ortak olduğunu, yasa dışı faaliyetler ile revizyonist eğilimler sergilediğini de iddia etmiştir.³⁶

Bütün bunların sonucunda Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan 1 Haziran'da yaptığı açıklamasında YDİK dahil ikili görüşmelerin sonlandırıldığını, Yunanistan'ın "samimi ve ciddi" görüşme niyeti göstermeden görüşmelerin tekrar başlatılmayacağını belirtmiştir.³⁷ Yunanistan Başbakanı Miçotakis'in bu beyanatın hemen sonrasında Doğu Ege adalarına gerçekleştirdiği ziyaret ise yeni bir "tahrik edici tavır" olarak değerlendirilmiş ve Cumhurbaşkanı Erdoğan, Ege'de yapılan Efes 2022 tatbikatı ziyaretindeki konuşmasında "Yunanistan'ı gayri askeri statüdeki adaları silahlandırmaktan vazgeçmeye, uluslararası anlaşmalara uygun davranmaya davet ediyoruz. Şaka yapmıyorum, ciddi konuşuyorum"³⁸ diyerek Türkiye'nin haklarını savunmada kararlı olduğunu bir kez daha vurgulamıştır. Cumhurbaşkanı'nın bu beyanları ise Yunanistan hü-

32 "Minister of Foreign Affairs Nikos Dendias' Interview with "CNN Greece", 8 Nisan 2022, Yunanistan Dışişleri Bakanlığı, <https://www.mfa.gr/en/current-affairs/statements-speeches/minister-of-foreign-affairs-nikos-dendias-interview-with-cnn-greece-08042022.html>, (Erişim tarihi: 17 Haziran 2022); "Briefing of Diplomatic Correspondents by Ministry of Foreign Affairs Spokesperson Alexandros Papaioannou", Yunanistan Dışişleri Bakanlığı, 30 Mart 2022, <https://www.mfa.gr/en/current-affairs/press-briefings/briefing-of-diplomatic-correspondents-by-ministry-of-foreign-affairs-spokesperson-alexandros-papaioannou-30032022.html>, (Erişim tarihi: 17 Haziran 2022); "Minister of Foreign Affairs Nikos Dendias' Interview with 'Real News' Newspaper and Journalist Giorgos Siadimas", Yunanistan Dışişleri Bakanlığı, 27 Mart 2022, <https://www.mfa.gr/en/current-affairs/statements-speeches/minister-of-foreign-affairs-nikos-dendias-interview-with-real-news-newspaper-and-journalist-giorgos-siadimas-27032022.html>, (Erişim tarihi: 17 Haziran 2022).

33 "Briefing of Diplomatic Correspondents by Ministry of Foreign Affairs Spokesperson Alexandros Papaioannou", Yunanistan Dışişleri Bakanlığı, 30 Mart 2022, <https://www.mfa.gr/en/current-affairs/press-briefings/briefing-of-diplomatic-correspondents-by-ministry-of-foreign-affairs-spokesperson-alexandros-papaioannou-30032022.html>, (Erişim tarihi: 17 Haziran 2022).

34 "Minister of Foreign Affairs Nikos Dendias Interview with STAR TV's Prime Time News and Journalist Mara Zacharea", Yunanistan Dışişleri Bakanlığı, 18 Mayıs 2022, <https://www.mfa.gr/en/current-affairs/statements-speeches/minister-of-foreign-affairs-nikos-dendias-interview-with-star-tvs-prime-time-news-and-journalist-mara-zacharea-at-hens-18052022.html>, (Erişim tarihi: 17 Haziran 2022).

35 "Minister of Foreign Affairs Nikos Dendias' Interview with 'Real News' Newspaper and Journalist Giorgos Siadimas", Yunanistan Dışişleri Bakanlığı, 22 Mayıs 2022, <https://www.mfa.gr/en/current-affairs/statements-speeches/minister-of-foreign-affairs-nikos-dendias-interview-with-real-news-newspaper-and-journalist-giorgos-siadimas-22052022.html>, (Erişim tarihi: 17 Haziran 2022).

36 "Minister of Foreign Affairs Nikos Dendias' Interview with 'Real News' Newspaper and Journalist Giorgos Siadimas", Yunanistan Dışişleri Bakanlığı, 22 Mayıs 2022, <https://www.mfa.gr/en/current-affairs/statements-speeches/minister-of-foreign-affairs-nikos-dendias-interview-with-real-news-newspaper-and-journalist-giorgos-siadimas-22052022.html>, (Erişim tarihi: 17 Haziran 2022).

37 "Erdoğan: Yunanistan ile Yüksek Düzeyli Stratejik Konye Anlaşmamızı Bozduk", Euronews Türkçe, 1 Haziran 2022.

38 "Cumhurbaşkanı Erdoğan; Yunanistan'ı Aklını Başına Alması Konusunda İkaz Ediyoruz", Anadolu Ajansı, 9 Haziran 2022.

kümeti ve basını tarafında yine “Türkiye tehdidi” algısı üzerinden yansıtılmaya çalışılmıştır.³⁹

Buraya kadar özetlenen yakın zamanlı beyanatlar göstermektedir ki Yunanistan hemen her vesileyle Türkiye’ye karşı suçlayıcı ve sert söylemler gerçekleştirerek gerilimli bir dönem oluşturma gayreti göstermiştir. Yunanistan hükümetinin temsilcilerinin sistematik bir şekilde dile getirdikleri bu açıklamalar ile hem bir yıllık dönem içerisinde yapılacak hükümet seçimleri bağlamında kendi iç politikalarında bazı siyasi kazançlar elde etmeyi hem de Türkiye’ye karşı bazı devletlerin desteğini almayı amaçladıkları söylenebilir.

YUNANİSTAN'IN TAVRI VE HUKUKİ DEĞERLENDİRMELER

Yunanistan yakın zamanlarda Türkiye’yi “revizyonist”, “yeni Osmanlıcı” ve “saldırgan” kavramları ile itham etmiş; Türkiye’nin Ege Denizi’ne dair iddialarını ve eylemlerini “uluslararası hukuka aykırı” olarak nitelendirmiştir. Yunanistan’ın söz konusu iddialarına göre Türkiye bu anlamda yalnızca Yunanistan’a karşı değil bütün bölgeye karşı bir “tehdit” oluşturmaktadır. Türkiye gerçekten de uluslararası hukuka göre hak etmediklerini talep eden ve uluslararası hukuka aykırı eylemlerde bulunan “saldırgan” ve “tehdit oluşturan” bir devlet midir?

Yunanistan, Türkiye’nin uluslararası hukuka aykırı davranan devlet olduğu söylemlerini öncelikle “Yunan ulusal hava sahasını sık sık ihlal ettiği” iddiası ile somutlaştırmaya çalışmaktadır.⁴⁰ Oysa Türkiye uzun yıllardır kara

suları genişliği 6 mil iken 10 mil ulusal hava sahası uygulayan Yunanistan’ın bu düzenlemesini ve uygulamasını tanımadığını resmen beyan etmekle beraber fiili uygulamaları ile de bu tavrını göstermek için söz konusu 4 millik alanlarda askeri uçuşlar gerçekleştirmektedir. Yeni olmayan ve hukuki bir zeminine dayanan bu uçuşlar sanki ilk kez yapılan eylemlermiş ve hukuki zemini bulunmayan ihlallermiş gibi sunulmaktadır. Oysa Yunanistan’ın “ihlal” diye yansıttığı Türk savaş uçaklarının uçuşları uluslararası hukuku ihlal eden eylemler olmaktan ziyade Türkiye’nin hukuki pozisyonunu fiilen gösterdiği olağan uygulamalarıdır.

Yunanistan, Türkiye’yi “revizyonist”, “yeni Osmanlıcı” ve “saldırgan” kavramları ile itham etmekte; Türkiye’nin Ege Denizi’ne dair iddialarını ve eylemlerini “uluslararası hukuka aykırı” olarak nitelendirmektedir.

Öte yandan Yunanistan’ın üst uçuş olarak nitelediği bazı Yunan adaları üzerinde yapılan uçuşlar ise Yunan savaş uçaklarının tacizleri ile yaşanan hava manevraları neticesinde meydana gelen arızı durumlardır. Bu temelde Türk Dışişleri Bakanlığı Yunan ulusal hava sahasının Türkiye tarafından ihlal edildiği iddialarını reddederek söz konusu eylemlerin Yunan savaş uçaklarının uçuşlarına verilen karşılıklar olduğunu ortaya koymuştur. Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Tanju Bilgiç açıklamasında şu ifadeleri kullanmıştır:

Yunanistan Hava Kuvvetleri, ülkemiz kıyılarına yakın provokatif uçuşlar gerçekleştirmiş, ülkemiz hava sahasını defalarca ihlal etmiştir. Hava Kuvvetlerimiz, bu provokatif

39 Stelyo Berberakis, “Erdoğan’ın ‘Adalar’ Çıkışı Yunanistan’da Nasıl Yanık Buldu?”, BBC News Türkçe, 9 Haziran 2022.

40 “Briefing of Diplomatic Correspondents by Ministry of Foreign Affairs Spokesperson Alexandros Papaioannou”, Yunanistan Dışişleri Bakanlığı, 4 Mayıs 2022, <https://www.mfa.gr/en/current-affairs/press-briefings/briefing-of-diplomatic-correspondents-by-ministry-of-foreign-affairs-spokesperson-alexandros-papaioannou-04052022.html>, (Erişim tarihi: 17 Haziran 2022).

uçuşlara ve ihlallere angajman kuralları gereği karşılık vermiştir.⁴¹

Atina'nın TBMM'nin 1995'te aldığı kararı "savaş sebebi" (*casus belli*) kavramı ile yansıtarak Türkiye'yi Yunanistan'ı uluslararası hukuka aykırı bir şekilde tehdit eden bir devlet olarak gösterme çabası da benzeri bir şekilde hukuken temelsiz bir iddia niteliğindedir. Türkiye'nin uluslararası hukuka göre ısrarlı itirazcı statüsüne rağmen Yunanistan'ın sık sık kara sularını 12 mile çıkaracağına dair beyanları karşısında TBMM, Türkiye'nin haklarını savunabilmesi için hükümete önleyici her türlü tedbiri alma yetkisi veren bir karar almıştır. Buradaki amaç Yunanistan'ı güç kullanma ile tehdit etmekten ziyade Türkiye'nin haklarının bir oldubitti ile gasp edilmesinin önlenmesine dair hukuken meşru tedbirlerin alınmasını sağlamaktır. Kaldı ki Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 92. maddesine göre TBMM'nin uluslararası hukuka aykırı savaş ilan etme yetkisi de bulunmamaktadır. Bu konuda da Yunanistan hem uluslararası topluma hem de Yunan kamuoyuna sözde "savaş sebebi" kavramı üzerinden Türkiye'yi uluslararası hukuka aykırı hareket eden bir devlet gibi göstermeye çalışmaktadır.

Yunanistan Doğu Ege adalarını silahlandırma eylemleri karşısında Türkiye'nin yaptığı açıklamaları da "saldırganlık" olarak nitelendirilmiştir. Türkiye ve Yunanistan'ın taraf olduğu Viyana Antlaşmalar Hukuku Sözleşmesi'nin 60. maddesi gerek çift taraflı bir antlaşmanın gerekse çok taraflı bir antlaşmanın taraflarından birisinin antlaşmayı esaslı bir şekilde ihlal etmesi (*material breach*) durumunda bu ihlalden zarar gören tarafta, ihlal eden devlete karşı antlaşmanın yürürlüğünü kısmen ya da tamamen askıya alma ya da sona erdirmeye hakkı vermektedir. Doğu Ege ada-

larını Yunanistan'a devreden antlaşmalar söz konusu adaların silahlandırılmaması şartını da öngörmektedir. Ayrıca Lozan Barış Antlaşması'nın adaların silahsızlandırılmasına dair 13. maddesi silahsızlandırmayı açıkça "barışın korunması" ile ilişkilendirmektedir.⁴² Söz konusu düzenlemelerden de anlaşılmaktadır ki silahsızlandırmama hükmü adaların Yunanistan'a devrinin önemli bir şartıdır. Bu temelde silahlandırmaya dair kuralların Yunanistan tarafından ihlali Türkiye'ye "Lozan Barış Antlaşması'nın adalar üzerinde egemenliği düzenleyen maddelerini sona erdirmeye hakkı veriyor" şeklinde yorumlanabilir.

Öte yandan Türkiye'nin taraf olmadığı Paris Barış Antlaşması "objektif statü" sağlayan bir antlaşma olduğundan Türkiye antlaşmadan doğan yükümlülükleri yerine getirmekte ve söz konusu adaların statüsüne saygı göstermektedir. Dolayısıyla Türkiye, antlaşmadan kendisi için doğan hakları da öne sürmekle yetkili sayılmak durumundadır.

Yunanistan'ın adaları silahlandırmaya dair kendi hukuksuz eylemleri karşısında Türkiye'nin hukuki temele sahip yaklaşımını "saldırganlık" olarak nitelendirmeye ve bu şekilde sunmaya gayret göstermesini, Türkiye'yi "hukuka aykırı davranan devlet" olarak yansıtmaya ve Türkiye karşıtı algı oluşturmaya yönelik siyasi nitelikli bir eylem olarak görmek gerekmektedir.

SONUÇ

Bu analiz Yunanistan'ın yakın zamanlarda iki ülke arasında gerginliği artırıcı bir dizi söylemler geliştirmeye ve girişimlerde bulunmaya gayret gösterdiğini ortaya koymaktadır. Gerginlik oluşturma çabası ile hem Yunanistan iç siyasetinde hem de bazı devletler nezdinde

41 "Türkiye ile Yunanistan Arasında 'Hava Sahası' Gerginliği", DW Türkçe, 28 Nisan 2022.

42 Teoman Ertuğrul Tulun, "Lozan Barış Antlaşmasının Esaslı İhlalinin Sonuçları", OSFPREPRINTS, 22 Şubat 2022, <https://osf.io/cxpd7/>, (Erişim tarihi 17 Haziran 2022).

Türkiye karşısında siyasi kazançlar elde etme amacının güdüldüğü söylenebilir. Gerilimi tırmandırmanın yolu olarak öteden beri mevcut hukuki çarpıtmaların yeniden dile getirilmesinin seçildiği görülmektedir.

Yunanistan hükümeti temsilcileri verdikleri beyanatlarda Ege'de mevcut ikili sorunları merkeze alarak Türkiye'nin ilgili konularda uluslararası hukuku ihlal ettiği, saldırgan davrandığı, hatta yalnızca Yunanistan için değil bütün bölge için tehdit oluşturan "revizyonist" bir devlet olduğu iddialarını dile getirmektedir. Oysa Türkiye'nin Ege Denizi'ndeki faaliyetleri uluslararası hukukun Türkiye'ye tanıdığı haklarını meşru

yöntemlerle koruma maksadı taşıyan demeçler ya da eylemler niteliğindedir.

Gerek Yunanistan'ın uluslararası hukukça desteklenemeyecek 10 mil genişliğindeki ulusal hava sahası gerekse uluslararası antlaşmalarla silahsızlandırılmış Doğu Ege adalarını silahlandırması Türkiye'nin uzun yıllardır itiraz ettiği eylemleri ve beyanları ile de tanımadığını gösterdiği uygulamalarıdır. Bu analiz Türkiye'nin mevcut beyan ve eylemlerinde uzun yıllardır nispeten bir değişiklik bulunmadığını; söz konusu beyan ve uygulamaların esasen açıkça dile getirilen hukuki gerekçelere dayanıldığını ortaya koymaktadır.

YUNANİSTAN'IN GERGİNLİK POLİTİKASI VE HUKUKİ ÇARPITMALAR

YÜCEL ACER

SETA | ANALİZ

Ankara ile Atina arasında Ocak 2021'de başlayan yeni müzakerelere sürecine rağmen Yunan hükümetinden üst düzey bazı isimlerin yaptığı Türkiye karşıtı açıklamalarda özellikle Rusya-Ukrayna savaşının başlamasının ardından dikkat çekici bir artış yaşanmıştır. Açıklamalarda Türkiye "revizyonist", "hukuka aykırı davranan" ve "saldırgan" bir devlet gibi gösterilmeye çalışılmaktadır. Yunanistan bu iddialarını esasen Türkiye'nin özellikle Ege Denizi'ndeki sorunlu meselelere dair bazı beyanlarına ve uygulamalarına dayandırmaya çalışmaktadır. Söz konusu iddialar hukuki zeminde ele alındığında, Türkiye'nin mevcut beyanları ve eylemlerinde uzun yıllardır nispeten bir değişiklik bulunmadığı, Ankara'nın açıklamaları ve uygulamalarının hukuki gerekçelere dayandığı net biçimde görülmektedir. Yunanistan'ın Türkiye'yi "hukuka aykırı davranan devlet" olarak göstermeye ve Türkiye karşıtı algı oluşturmaya yönelik beyanları ve girişimlerinin hukuki olmaktan ziyade siyasi olduğu görülmektedir.

www.setav.org

ANKARA • İSTANBUL • WASHINGTON D.C. • BERLİN • BRÜKSEL